

- А.А. Зокин // Логистика – отраслевой портал. Режим доступа: http://www.logistics.ru/9/2/i20_64.htm
7. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: Монографія. / Л.І. Піддубна – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007 – 368 с..
 8. Портер М. Международная конкуренция: / пер. с англ. /М.Портер – М.: Международные отношения, 1993. – 896с.
 9. Реутов В.Е. Управление конкурентоспособностью. (Монография). / В.Е. Реутов, Н.З. Вельгош – Симферополь: Таврия, 2005. – 200с.
 10. Словарь экономический. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.economi.polbu.ru>.
 11. Толстова А.В. Аналіз та систематизація факторів, що впливають на конкурентоспроможність економічних систем різних рівнів господарювання / А.В. Толстова // Вісник економіки транспорту і промисловості. -2010. - № 30, - С. 97-102.
 12. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент: [монография] / Р. А. Фатхутдинов. - М. : Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2002. - 892 с.

УДК 330.332

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

*Лебедева В.В. - к.е.н, доцент,
Одеський національний політехнічний університет*

Постановка проблеми. Перехід аграрної економіки України на інноваційний шлях розвитку є загально визнаним і задає основні імпульси для формування її конкурентоспроможної стійкості. Незважаючи на досить широкий спектр досліджень проблем та механізмів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та її галузей, і, зокрема, підприємств аграрного виробництва, усі вони, здебільшого, мають загальнонауковий, методологічний характер. Поза увагою більшості робіт залишилися методичні питання щодо формування механізмів конкурентоспроможності вітчизняних галузей і підгалузей, дослідження можливостей їх широкого виходу на світовий ринок, обґрунтування шляхів зайняття ними більш ефективних конкурентних позицій, можливих конкурентних переваг і напрямів їх посилення. У той же час, спостерігається переміщення ключових потенційних точок зростання економіки країни з національного на регіональний рівень, при цьому особливого значення набувають питання дослідження фінансового забезпечення сталого розвитку інноваційних систем аграрної сфери. На сьогоднішній день недостатньо відпрацьовані підходи щодо формування сучасної архітектури інноваційних систем аграрної сфери, відсутня концепція фінансового забезпечення розвитку інноваційної системи, потребує розробки аспекти формування конкурентосп-

роможної стійкості та визначення фінансово-кредитний механізм управління інноваційною системою аграрної сфери. Теоретична розробка цих проблем має бути покладена в основу конкретних дій, які спрямовані на обґрунтування науково-методичного забезпечення формування сучасної організаційно-фінансової архітектури інноваційного забезпечення аграрного сектора економіки.

Стан вивчення проблеми: Теоретичну основу наукового дослідження склали фундаментальні положення видатних учених аграрників Г.М.Азаренкової, В.Г.Андрійчука, В.Я. Амбросова, Ю.В.Нестерчук, Н.О.Ботвіна, П.К. Бечка, І.Ю. Гришової, М.Я. Дем'яненка, М.Й.Маліка, В.М. Жука, Й.С.Завадського, М.Ф. Кропивка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т.Саблука, М.Ф. Огійчука, І.Н.Топіхи, О.О.Непочатенко, О.В.Єрмошкіної, Б.Й.Пасхавера, А.С.Мохненка, А.Ю.Присяжнюк, Н.С.Танклевської та ін., що присвятили свої праці проблемам фінансового забезпечення розвитку аграрного виробництва, формуванню фінансової політики сталого розвитку агроформувань, теорії економіки інновацій та інноваційного менеджменту, теорії інноваційних систем.

Фактично на сьогодні немає прикладних моделей системи управління конкурентоспроможністю малих і середніх підприємств АПК України. Потребують подальшого наукового обґрунтування проблеми розвитку факторного аналізу рівня конкурентоспроможності українських товаровиробників та їх науково-технічного, інвестиційного й інноваційного супроводження.

Завдання і методика досліджень. Щоб не тільки зберегти, але й забезпечити подальший розвиток та високу конкурентоспроможність аграрних підприємств України та Одеської області зокрема, необхідні нові організаційні умови та нові методичні підходи щодо формування системи управління конкурентоспроможністю цих підприємств із використанням найновіших розробок у цій сфері. Ставимо за мету дослідити та узагальнити основні принципи формування сучасної організаційно - фінансової архітектури інноваційного забезпечення аграрного сектора економіки України.

Результати досліджень. На сучасному етапі у світовому господарстві формується нова парадигма конкурентного зростання на базі використання знань та інновацій як найважливіших економічних ресурсів. Перехід аграрної економіки на інноваційний шлях розвитку означає створення ефективної аграрної інноваційної системи, яка, з позиції ресурсно-вартісної концепції, формується шляхом інтеграції фінансових потоків інноваційних систем в єдину фінансову архітектуру аграрної економіки.

Під інноваційною системою аграрного виробництва розуміють виражену систему, де відбувається комплекс активно взаємодіючих установ і організацій різних форм власності, що орієнтовані на відтворення знання, наукової інформації і нововведень за допомогою консолідації науки, освіти, бізнесу і держави для посилення економічного потенціалу аграрної сфери і країни в цілому.

Проведене узагальнення теоретичних поглядів щодо даного поняття надало можливість встановити призначення інноваційної системи в умовах економічної глобалізації, яке полягає у підвищенні інтенсивності економічного розвитку Одеського регіону за рахунок ефективних механізмів отримання, передачі і використання результатів науково-технічної та інноваційної діяльності;

ліквідації диспропорцій у розміщенні наукового та інноваційного потенціалу, розвитку і вдосконаленні науково-технічної та інноваційної діяльності у регіонах; створенні потенціалу для отримання регіоном переваг, заснованих на інноваціях; віддзеркаленні регіональних особливостей організації інноваційних процесів; можливості більш ефективно задіяти в інноваційному процесі економічні нематеріальні ресурси [1,2,3]

Архітектура інноваційної системи аграрного виробництва передбачає розподіл функцій, що реалізуються системою, між її рівнями. Під архітектурою інноваційної системи аграрного виробництва розуміється організація даної системи, набір її структурних елементів (за допомогою яких компонується система разом з їх поведінкою), взаємодія між цими елементами, що опосередковується у фінансових потоках галузей аграрної сфери, компоновка елементів в підсистемі (що поступово укрупнюються), а також стиль архітектури, який направляє цю організацію (елементи, їх взаємозв'язок, поєднання).

Архітектуру інноваційної системи представлено як багаторівневу організацію, що неодмінно створює організоване середовище, необхідне інноваційній системі аграрного виробництва для формування, функціонування і розвитку, відповідно до існуючих інноваційних можливостей і прагнень аграрної економіки.

Виходячи із структури інноваційної системи, визначаються її головні функції розрізі основної, базових і допоміжних. На підставі виконання визначених функцій у процесі ефективного функціонування інноваційної системи аграрного виробництва як результат очікується – забезпечення стійкого економічного розвитку аграрної сфери та підвищення її конкурентоспроможної стійкості. Вибір конкретного підходу при формуванні сучасної архітектури інноваційних систем аграрного виробництва залежить від їх відповідності соціально-економічним відносинам і рівня розвитку продуктивних сил галузей аграрної сфери.

У кожній країні існують свої особливості формування сучасної архітектури інноваційних систем аграрного виробництва, які витікають з історичних традицій, ролі та місця інноваційної діяльності у суспільному виробництві, а також від цілей, що стоять перед місцевими органами влади у конкретних соціально-економічних умовах. Світовий досвід доводить ефективність існуючих базових моделей формування інноваційної системи аграрного виробництва: «євроатлантичну» (традиційну), «східно-азіатську», «альтернативну» із визначенням їх основних характеристик та особливостей реалізації. Світовий досвід формування сучасної архітектури інноваційних систем аграрного виробництва може бути певною мірою застосований в Україні тільки з урахуванням специфіки її економічного і політичного розвитку. У зв'язку з цим, здобутки світового досвіду слід переорієнтовувати на вітчизняну систему соціально-економічних відносин і національно-культурну специфіку. У кожному конкретному регіоні необхідно створювати свою концепцію розвитку регіональної інноваційної системи, яка відповідає б сучасним вимогам і враховувала б національні, географічні, економічні, виробничо-господарські умови аграрного виробництва.

В основу оцінки підсистем регіональних інноваційних систем України покладено оцінку інноваційної активності та фінансового забезпечення аграр-

ної економіки, під чим розуміється комплексна характеристика інтенсивності інноваційної діяльності, заснована на можливостях активної мобілізації інноваційного потенціалу та фінансовий потенціал аграрної сфери. На наш погляд, саме інноваційна активність і фінансова забезпеченість виступають результатуючими критеріями, специфічним відзеркаленням рівня інноваційного та фінансового потенціалу окремих сфер аграрного виробництва, а відповідно, передумов формування і рівня розвитку інноваційних систем аграрної економіки України.

У сучасній ресурсній концепції зарубіжними авторами обговорюється сутність фінансового потенціалу та його складових - фінансових потоків, утворених фінансовими ресурсами, але і їх міркування мають розбіжності щодо реалізації механізму досягнення сталих конкурентних переваг і ступеня ризиків урахування фактора ринкової динаміки та ін.

Сьогодні фінансовий потенціал аграрної сфери розглядається з метою отримання нових джерел формування конкурентних переваг та формування сучасної архітектури інноваційних систем аграрного виробництва, оскільки зростання інтеграційних процесів, невизначеності і становлення нових наукових течій спирається на тенденції розвитку сучасного бізнес-середовища. Поняття «стратегічна стійкість» глибше розкриває здатність сучасної архітектури інноваційних систем аграрного виробництва не тільки зберігати поточну економічну стійкість за наявності дестабілізуючих факторів, але й досягати стратегічних цілей розвитку .

В умовах динамічних змін бізнес-середовища точаться дискусії стосовно конкурентної концепції Майкла Портера, яка доводила необхідність позиціонування фірми в існуючому ринковому середовищі та пріоритетність ринків факторів виробництва.[3,4] Згідно з теорією динамічних здатностей, яка позиціонується дослідниками Лондонської школи бізнесу як сучасне продовження фундаментальної ресурсної концепції, хоча і має, на погляд вітчизняних наукових шкіл, багато спірних тезисів, стратегічний горизонт повинен включати в себе обробку окремих сегментів, навіть створення та експансію нових ринків, набуття статусу лідерства та отримання конкурентних переваг за допомогою неоднорідності ресурсів (зокрема фінансових) з урахуванням ринкової динаміки в довгостроковому періоді.

З часом, під впливом ринкових чинників і нових наукових досліджень, змінюються основоположні принципи ресурсної концепції. Пріоритетним стає не забезпеченість підприємств ресурсами в достатньому оптимальному обсязі, а наявність унікальних ресурсів та організаційних здібностей, які визначають конкурентні переваги суб'єкта господарювання на ринку. Саме під цим розуміють неоднорідність між підприємствами та наголошують на необхідності її поглиблювати в контексті стратегічного управління.

Принципова новизна ресурсної концепції, за їх розумінням, полягає у:

- визначенні умов, за яких підприємства мають конкурентні переваги у стані економічної рівноваги. Тимчасові переваги підприємства можна було б пояснити на основі традиційної теорії галузей організації як феномена нерівноваги;

▪ пріоритеті організаційних (фірма – основна одиниця аналізу), а не галузевих причин (на чому наполягав М. Портер) відмінностей фірм за показником прибутку. [4,5]

Остання теза, на наш погляд, ще раз підкреслює актуальність дослідження фінансового забезпечення та функціонування фінансових потоків інноваційних систем аграрного виробництва саме в контексті формування їх сучасної архітектури. Ці поняття сучасної ресурсної концепції, що доповнюються ідеєю організаційних причин конкурентних переваг, дали змогу розглядати стратегію аграрного підприємства на основі економічної, організаційної, управлінської та інноваційної систем та сформуванню основних принципів реалізації механізму фінансового забезпечення інноваційної системи аграрного виробництва, що має відображати у своїх визначальних характеристиках такі положення:

- здатність інноваційної системи аграрного виробництва зберігати свою цілісність, досягати місії та поставлених цілей, функціонувати в заданому режимі при різних внутрішніх і зовнішніх впливах, зберігаючи свою цілісність і гармонічний розвиток;

- здатність фінансової архітектури інноваційної системи аграрного виробництва не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових потоків та інструментів;

- результат реалізації здатності аграрних підприємств створювати, розвивати та зберігати довгий час конкурентні переваги на конкретному ринку покупця в умовах прискореного науково-технічного та технологічного прогресу;

- забезпечення рентабельної виробничо-комерційної діяльності підприємств аграрного виробництва за рахунок підвищення ефективності спрямування фінансових потоків в активи [6]

Висновки та пропозиції. Для консолідації науки, освіти, аграрного бізнесу і держави, орієнтованої на відтворення знання, наукової інформації і нововведень, повинна використовуватися відповідна інноваційна система, що складається із комплексу активно взаємодіючих установ і організацій різних форм власності. Забезпечення умов стійкого розвитку аграрної економіки повинно відбуватися на основі переважного використання інтелектуального та фінансового потенціалу, створення, розповсюдження і реалізації нових знань; для задоволення потреб аграрної економіки необхідна сучасна архітектура інноваційної системи аграрного виробництва, яка передбачає її певну організацію з урахуванням стилю побудови, характерних ознак та визначених функцій. Ефективне використання інтелектуального потенціалу, генерація, розповсюдження і реалізація нових знань повинні відбуватися шляхом створення сприятливих умов для нарощування інноваційного потенціалу і конкурентоспроможності аграрного виробництва, імпортозаміщення на внутрішньому ринку на основі розробки концепції розвитку сучасної архітектури інноваційного забезпечення аграрного виробництва. Забезпечення підвищення ефективності використання інноваційного та фінансового потенціалу аграрної сфери на основі урахування її специфічних особливостей, сильних і слабких сторін, орієнтирів інноваційного розвитку повинно базуватися на сучасних підходах до формування фі-

нансових потоків сучасної архітектури інноваційного забезпечення аграрного виробництва.

Перспектива подальших досліджень. Недостатньо дослідженими при вивченні стратегічної стійкості аграрної економіки залишаються проблеми впливу ризиків, особливо фінансових, на забезпечення конкурентної стійкості аграрного виробництва, що, безумовно, є стратегічним важелем управління. Отже, особливе значення в сучасних умовах повинно приділятися фінансового забезпечення формування сучасної архітектури інноваційного забезпечення аграрного виробництва, що можливо за умов упровадження стратегічних підходів до управління підприємствами аграрної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Чуб Д.В. Європейський досвід формування регіональної інноваційної системи / Д.В. Чуб // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2010. – № 12(154), ч. 1. – С. 226-230.
2. Гришова І.Ю. Стратегія наукової та інноваційної діяльності: пріоритети та шляхи забезпечення: колективна монографія за матеріалами Міжнарод. наук.-практ. конф., 26-27 травня 2011 р. / Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К.: «Аграр Медіа Груп», 2011. – С.101-116. – *підрозділ 2.3. Формування фінансової архітектури молокопереробного підкомплексу АПК: дефініційні контури потокових процесів.*
3. Гришова І.Ю. Оптимізація ресурсних портфелів архітектури аграрних кластерів / І.Ю.Гришова // Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 16-річчю факультету бізнесу та 20-ти річчю кафедри економіки та підприємництва Луцького національного технічного університету, (Луцьк, 26-27 травня 2011 р.). – Луцьк: РВВ Луцького технічного університету, 2011. – С. 124-125.
4. Белковский А.И. Конкурентная стратегия современных компаний (точка зрения Майкла Портера) / А.И. Белковский // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – № 4. – С.3-8.
5. Портер М. Конкуренция [пер. с англ.] / Портер М. – М.:Издательский дом «Вильямс», 2000. – 495 с.
6. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств : методологія і механізми: [монографія]/ М.Й. Малік,О.А.Нужна. –К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 270с.